

ГЕНАДЗЬ БУРАЎКІН: ПЕСЕННЫ СКЛАДНІК ТВОРЧАСЦІ ПАЭТА

Пра феномен так званага філалагічнага пакалення было сказана нямала, тым не менш творчасць прадстаўнікоў гэтай літаратурнай генерацыі застаецца ўдзячным аб'ектам для новых даследаванняў. Пры ўсім падабенстве жыццёвых і пісьменніцкіх біяграфій (абпаленае вайной маленства, вясковае паходжанне, вучоба на філалагічным факультэце) кожны з іх папоўніў айчынны літаратурны кантэнт унікальным мастацкім унёскам. Творчая індывідуальнасць разам з літаратурным набыткам асобнага паэта-равесніка стала своеасаблівым брэндам. У прыватнасці, Васіль Зуёнак заявіў пра сябе як лірык з эпічным светабачаннем, з неардынарным касмаганічным мысленнем, Рыгор Барадулін увайшоў у гісторыю слоўнага мастацтва смелым эксперыментатарам і віртуозам рыфмы, Генадзь Бураўкін пры ўсёй шматграннасці яго таленту адметны і вядомы многім найперш у якасці выдатнага паэта-песенніка.

Для Генадзя Бураўкіна (28 жніўня 1936 г., в. Трдавічы Расонскага раёна – 30 мая 2014 г., Мінск) напісанне тэкстаў для песень было не асноўнай спецыялізацыяй, як, напрыклад, для У. Карызы, Л. Пранчака, А. Лягчылава і іншых, а толькі адным з творчых прырытэтаў. Тым не менш у гэтым напрамку паэт працаваў надзвычай плённа: выдаў зборнік песенных вершаў “Табе, Беларусь” (1984), “песні, вершы, жарты” склаў кнігу “Конь незацугляны” (1996). Пра асаблівае стаўленне аўтара да падобнай дзейнасці сведчыць той факт, што ўласна песенныя вершы былі ўключаны ім у кнігу выбранага, якая выйшла ў 2009 г. у серыі “Беларускі кнігазбор”. У самот прыродзе яго вершаў, бездакорных у плане і тэматычнага афармлення, з выразным рытмам мелодычным малюнкам, закладзена іх напеўнасць, музыкальнасць. Аднак не толькі і не столькі тэхнічная дасканаласць твораў паслужыла прычынай нязменнай увагі да іх з боку найлепшых кампазітараў (Э. Зарыцкага, І. Лучанка, В. Раінчыка, Ю. Семянкі, Э. Ханка і інш.), колькі шчырасць і пранікнёнасць у выяўленні аўтарскага пачуцця, умённе знайсці тыя словы, якія выклічуць эмацыйны рэзананс у слухача.

Трывала асацыююцца з дзіцячай перадачай і заўсёды цёпла ўспрымаюцца любой аўдыторыяй словы знакамітай “Калыханкі”:

*Доўгі дзень,
Цёплы дзень
Адпывае за аблогі.
Сіні цень,
Сонны цень*

*Аднаўзае ў кут далёкі.
Збеглі зайкі ўсе ў лясы.
Змоўклі птушак галасы.
І буслы ў гняздо схавалі
Свае доўгія насы [2, с. 390].*

У 1983 г. нязвыкла для сябе Г. Бураўкін напісаў гэты твор на ўжо гатовую музыку В. Раінчыка, і падобны вопыт аказаўся ўдалым: некалькі дзесяцігоддзяў “Калыханка” штодзень гучыць у тэлеэфіры і з’яўляецца, напэўна, найбольш вядомай і пазнавальнай беларускай дзіцячай песняй.

На пачатку 1980-х гг. вялікай папулярнасцю карысталася “Завіруха” ў выкананні ВІА “Верасы” (музыка Э. Ханка). Па ўспамінах Г. Бураўкіна, песня нарадзілася так: «Эдуард Ханок, які жыў тады ў Брэсце, ехаў аўтобусам у Мінск. Была зіма, за акном ішоў снег. Эдуард дастаў маю кніжку і натрапіў на верш “Снежная імпрэсія”. І пакуль даехаў да Мінска, мелодыя была гатова» [2, с. 237]. Верш-першаснова адрозніваецца ад тэксту песні: “Ты куды мяне клічаш, паслухай? – / На дварэ ні машын ні людзей. / Завіруха мяце, завіруха... / Белы снег, / Белы цень, / Белы дзень. / Я іду за табой, як сляная, / Патрапляю ў замецены след. / Засыпае нас снег, засыпае. / Белы снег, / Белы след, / Белы свет. / Як паходня, / твой шаль ружавее. / І вакол – ні вачэй, ні акон. / На зямлі – я і ты, і завая. / Белы снег, / Белы клён, / Белы сон...” [3, с. 141 – 142].

У змененым выглядзе (іншы парадак радкоў, паўторы, замена асобных слоў) выдатны лірыч-

ны верш нашага паэта, датаваны 1976 г., быў вядомы не толькі беларусам, але і ўсім насельнікам Савецкага Саюза. Гэтая і іншыя кампазіцыі ўключаліся ў зборнікі найлепшых песень і выходзілі на пласцінках фірмы “Мелодыя” вялізнымі тыражамі.

Дзякуючы легендарным “Песнярам” саюзную вядомасць набыў яшчэ адзін твор Г. Бураўкіна і Э. Ханка – песня “Конь незацугляны” (1985, аднайменны верш напісаны на год раней). Гэта той выпадак, калі паэт складаў мастацкі тэкст, ведаючы, што ён стане песняй. «Я напісаў яго ў Аксакіўшчыне, – згадвае аўтар, – дзе падлечваўся, і паказаў Ханку. Ён абрадавана ўсклікнуў: “Божа мой! У мяне ж ёсць мелодыя менавіта для гэтага» [2, с. 237].

Спраўдным шэдэўрам справядліва лічыцца плён творчага супрацоўніцтва двух таленавітых майстроў – песня “Жар-птушка” (у друкаванай версіі твор называецца па першым радку – “Колькі б нам за жар-птушкаю ўслед ні ганяцца...”, 1969):

*Колькі б нам за жар-птушкаю ўслед ні ганяцца,
Усё роўна прыблудзім назад у сяло,
Дзе ў далёкім юнацтве,
У шчаслівым юнацтве
На цара-жураўля майстравалі сіло.
Ціха сонца за хаты старыя садзіцца.
Пачынаюць рабіны ў дварах ружавець.
У сяброў на садах
Сыта звоняць сініцы.
І крычыць недасяжна ў небе мой журавіна.
Мы ідзем па сцяжынках, на якія не вернемся.
Мы ідзем па дзіцячых здзічэлых лясках.
Павуцінка – уверсе.
Павуцінка – у верасе.
Павуцінка – ў маіх валасках... [3, с. 76].*

Традыцыйныя для бураўкінскай лірыкі на тэму вёскі пластычныя зобразы, “тактыльныя” і “слыхавыя” вобразы, зафіксаваныя ў простых да геніяльнага фразеа, і выдатная музыка зрабілі гэты твор адным з найлепшых у песеннай калекцыі ВІА “Сябры”. У 1990-я гг. ужо ў незалежнай Беларусі вялікі поспех мела “Малітва” (1994), з якой выступала дачка кампазітара С. Ханок: “Мы здалёку ўбачылі свабоду / І яшчэ не вырваліся з пут... / Божа, / Не дабаў майму народу / Пошасці, / Няпраўды / І пакут. / У чужым нялюдскім землятрэсе / Хіба ў нечым мелі мы віну?.. / Божа, / Адвядзі ад Беларусі / Зраду, / Вераломства / І вайну. / Смутнаю парою нелюдзімай, / Калі ўсё наўкол ідзе на злом, / Божа, / Захіні маю Радзіму / Мудрасцю, / Спакоем / І цяплом!” [3, с. 235 – 236].

Патрыятызм – адзін з лейтматываў творчасці паэта – увасобіўся і ў “Песні аб Радзіме” (на верш “Я не ганю землі чужыя...”, 1979). Музыку да яе стварыў былы ўдзельнік “Песняроў” Л. Барткевіч і разам з амерыканскім беларусам

Данчыкам запісаў кампазіцыю ў 1989 г. у Нью-Ёрку. Песня стала своеасаблівым эмігранцкім гімнам, поўным тугі і любові да Радзімы:

*Я не ганю землі чужыя, –
Хай іх сонца не абміне.
Толькі дзе б за морам ні жыў я,
Беларусь мая снілася мне.
Так карцела – сляза закіпала, –
Каб да сэрца хаця б здалёк
Прыплывалі жалейка Купалы,
Багдановічаў васілёк...
Гэта ўсё, безумоўна, не нова.
А ці трэба, каб новым было
Поле бацькава, матчына мова
І над хатай буслова жылло?
Хіба душы свае не чыым
Ад бяздомных бяdot і згрызот
Самым простым і самым вечным,
Што пранёс праз вяткі народ?
І якія б шліхі ні схадзіў я,
Кліча полкавая сенажаць...
А калі чыліць таць аб Радзіме,
Дык навіш на наогул спяваць? [3, с. 160].*

Побач з патрыятычнай у творчасці Г. Бураўкіна, уключаючы песенную, шырока прадстаўлена тэма кахання. Імгненную папулярнасць у 1983 г. атрымала песня на музыку І. Лучанка “Зачарованая мая”, якая ўвайшла ў альбом “Песняроў” і дала яму назву. Напісаны ў 1970 г. верш называецца па першым радку – “Патухаюць, цямнеюць высі...”: “Патухаюць, цямнеюць высі. / Зоркі ўспыхваюць над сінявой. / Да пляча майго прыхініся / Залатою сваёй галавой. / Чуеш вечер і чуеш вечар? / Чуеш, ціха бярозы рыпцяць? / На твае худзенькія плечы / Асынае звон зарапад. / Гэта я з табой вечарую, / Туманамі цябе чарую. / Васількоў шапатліваю моваю / Зачароўваю, зачароўваю. / Роснай сцежкаю, рэчкай ціхаю / Закалыхваю, закалыхваю...” [3, с. 91].

Песенны побытак Г. Бураўкіна разнастайны ў тэматычных адносінах, аднак, несумненна, дамінуе ў ім тэма кахання да жанчыны і любові да роднага краю. Знаёмыя і любімыя ў народзе песні “Матылі”, “Прыязджайце дадому”, “У прысадах цяністых” і іншыя не страчваюць папулярнасці з гадамі.

Лірыка Г. Бураўкіна мае неабмежаваную аўдыторную арыентацыю – ад прадстаўнікоў старэйшага пакалення да дзяцей і моладзі. Папулярнасці сярод маладых сучаснікаў паспрыяла супрацоўніцтва Г. Бураўкіна са спеваком і кампазітарам З. Вайцюшкевічам. Першай іх сумеснай працай стаў альбом “Лірыка” (2007), куды ўвайшло 14 бураўкінскіх тэкстаў, напісаных у розныя перыяды творчасці (“Ці ўспамінала ты мяне”, “Новы год”, “Твая пяшчота”, “Капае дождж”, “Чароўны сон” і інш.). У музычным альбоме актуалізуецца даўні

паэтычны набытак пісьменніка. У прыватнасці, словы сучаснай песні “Месяц – жоўтая лодка” былі напісаны яшчэ ў 1964 г.:

*Месяц – жоўтая лодка –
Плыве між аблокаў.
Пахне мятай
Салодка-салодка,
Далёка-далёка.
У абвялых пракосах
Дрэмле ціша святая.
Твае цёплыя косы
Я няўмелай рукой расплятаю.
І з рамонкамі белымі
Уплятаю ў іх сцежку вузкую.
І лаўлю ашалела
Сухія гарачыя вусны.
І цалую
 і шыю
 і локці...
А ва ўсім вінаваты
Месяц – жоўтая лодка –
Ды салодкая мята [3, с. 50].*

Песні на словы Г. Бураўкіна выступаюць найлепшымі ўзорамі сучаснай беларускай культуры, у тым ліку і масавай. “Шансон” Г. Бураўкіна на музыку З. Вайцюшкевіча вельмі лірычны, а словы песень выдаюць у аўтары інтэлігентнага і тактоўнага чалавека. Асабліва душэўнай атры малася кампазіцыя “Дачакайся, матуля” (удзел у яе запісе прыняў папулярны рэпер Вінсэнт).

*Калі шчасце атуліць,
Ці заціхну ў журбе,
Я заўсёды, матуля,
Успамінаю цябе.*

*І нясу, як закліцце,
Перад Богам віну,
Што цябе, мая маці,
Я пакінуў адну.*

*Ты мне родная самая
Па душы, па крыві.
Ты жыві, мая мама,
Доўга, доўга жыві [1, с. 8].*

У інтэрв’ю 2011 г. Генадзь Бураўкін падзяліўся развагамі пра песенную творчасць: “Для таго каб песня мела поспех, трэба тры складнікі: кампазітар, паэт і выканаўца” [2, с. 237]. Думаецца, выдатныя вершы Генадзя Бураўкіна ў многім сталі перадумовай, галоўным складнікам і гарантам поспеху твораў, якія ўвайшлі ў залаты фонд айчыннага музычна-песеннага мастацтва.

Спі літаратуры

1. “А калі не спяваць аб Радзіме, дык навошта наогул спяваць?” // *Культура*. – 2014. – 31 мая. – С. 8.
2. Бураўкін, Г. “Век адведзены мне я пражыў не дарма...”: утварка З. Вераса з Г. Бураўкіным / Г. Бураўкін // *Дзеяслоў*. – 2011. – № 53. – С. 205 – 242.
3. Бураўкін, Г. Выбраныя творы / Г. Бураўкін. – Мінск: Кнігазбор, 2009. – 536 с.

Наталля ЗАЯЦ,
кандыдат філалагічных навук, дацэнт.